

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	312
Land:	Etiopien
Kilde:	Regeringskansliet - Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principper i Etiopien 2015-2016
Udgivet:	26. april 2017
Optaget på baggrundsmaterialet:	15. maj 2017

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Etiopien 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Med nära 100 miljoner invånare är Etiopien Afrikas näst folkrikaste land. Landets ekonomiska tillväxt har varit en av de starkare i världen de senaste åren och andelen människor som lever i fattigdom minskar, även om landet fortfarande är ett av Afrikas fattigaste. Konstitutionen bygger på en etnisk federalism och regeringen baserar sitt maktutövande på den speciella ”revolutionära demokratin”, en statsledd utveckling (*developmental state*) med femårsplaner och en stark centralmakt. Respekten för mänskliga rättigheter är fastställd i konstitutionen, men genomförandet har allvarliga brister på flera områden. Den brist på transparens och oberoende media som föreligger, gör samtidigt bedömningen av den aktuella situationen för mänskliga rättigheter i Etiopien svår.

Rättsväsendet är trots sitt formella oberoende svagt. Situationen i etiopiska fängelser och häkten är ofta mycket dålig. Frihetsberövade nekas regelbundet grundläggande rättigheter. Bekämpning av korruption är en prioriterad fråga för regeringen men den är trots detta utbredd.

Antalet civilsamhällesorganisationer som verkar för mänskliga rättigheter har minskat drastiskt sedan civilsamhälleslagen antogs 2009. Internationella människorättsorganisationer som *Amnesty International* och *Human Rights Watch* är inte tillåtna att verka i landet.

Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjuden enligt grundlagen, men trots detta rapporterar flera

människorättsorganisationer om förekomsten av sådan behandling vid polisstationer och i fängelser. Endast ett fåtal av dessa fall utreds. Enligt flera källor har utomrättsliga avrättningar förekommit under 2015 och 2016.

Journalister och oliktankande tillämpar själv censur och många har flytt landet på grund av rädsla att bli frihetsberövade. Hemsidor på internet blockeras utan transparens. Även sociala medier blockeras regelbundet.

Omfattande politiska protester har ägt rum i landet, framför allt i Oromia- och Amhara-regionerna. Markanvändning, brist på politiskt utrymme och diskriminering rapporterades vara den bakomliggande orsaken. Minst 400 människor uppskattas ha dödats, tusentals skadades och greps under perioden november 2015 till maj 2016. Protesterna i Amhara-regionen under hösten 2016 ledde till våldsamheter mellan demonstranter och säkerhetsstyrkor och ett hundratal människor tros ha omkommit. Flera oppositionspolitiker har frihetsberövats i samband med protesterna. Dessa och efterföljande oroligheter ledde till att undantagstillstånd utlystes den 8 oktober 2016 som medförde en rad inskränkningar i mänskliga fri- och rättigheter.

Det förekommer kränkningar av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i form av undermåliga arbetsvillkor, barnarbete och diskriminering på grund av kön.

Våld, inklusive sexuellt våld och diskriminering av kvinnor och barn, är fortsatt ett utbrett problem. Trots förbud förekommer könsstympning och andra skadliga sedvänjor i stor omfattning. Andra allvarliga kränkningar mot kvinnor och barn är tvångsarbete, prostitution och människohandel.

Landets över 80 olika etniska grupper lever överlag i relativt fredlig samlevnad. Det förekommer dock regelbundna konflikter mellan några av dessa, ofta kopplade till betesmark och vatten.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Etiopiens konstitution föreskriver ett oberoende rättsväsende. De viktigaste institutionerna som ska bidra till upprätthållande av rättsstatens principer är, förutom domstolarna, en nationell kommission för mänskliga rättigheter, en

parlamentarisk ombudsmannainstitution samt den offentliga rättshjälpsinstitutionen. Domstolar finns på nationell och regional nivå, i två instanser.

Etiopiens huvudsakliga tillsynsorgan för mänskliga rättigheter är den nationella människorättskommissionen (EHRC) som svarar under parlamentet. Kommissionens mandat är att säkerställa bättre skydd och tillämpning av de mänskliga rättigheterna. EHRC:s självständighet ifrågasätts ofta – inte minst sedan parlamentet sedan valet 2015 endast består av ledamöter från regeringskoalitionen och dess samarbetspartier.

Rättsväsendet är trots sitt formella oberoende svagt. Politiska och ekonomiska intressen genomsyrar inte sällan rättsprocessen och rättssystemets oberoende påverkas av att domare och åklagare och övriga anställda inom domstolsväsendet har låga löner. Domare tillsätts och avskedas av de politiskt valda församlingarna. Domstolsväsendet präglas av unga jurister som ser arbetet i domstolarna som en språngbräda till den privata sektorn eller till andra mer lukrativa arbeten. Domstolarna är underbemannade och överhopade av ärenden. Rättsprocessen för anhållna och häktade blir ofta lång, i bland flera år.

Konstitutionen erkänner religiösa och informella domstolar. Majoriteten av Etiopiens befolkning bor på landsbygden med begränsad tillgång till det formella rättssystemet. Det informella rättssystemet spelar därför en betydande roll. Alla berörda parter måste erkänna den informella domstolens jurisdiktion innan domstolen kan ta sig an det aktuella fallet. Andra traditionella mekanismer för konfliktlösning är också vanligt förekommande bland vissa etniska grupper. Vissa av dessa religiösa och kulturella mekanismer bygger på föråldrade könsstereotypa föreställningar och tenderar därför att diskriminera kvinnor, som därmed får begränsad tillgång till rättsskipning.

Enligt *Transparency International* index för upplevd korruption för 2016 rankas Etiopien på plats 108 av 176. Korruptionsbekämpning är en prioriterad fråga för regeringen. De senaste åren har ett antal offentliga personer ställts inför rätta i korruptionshärvor, i synnerhet inom områdena mark och tull. Korruptionen är trots dessa ansträngningar alltså utbredd i landet och rättssystemet är inget undantag.

Antiterrorismlagen ATP som stiftades 2009 har vaga definitioner av vad som utgör terrorism och har möjliggjort arresteringar och fängslanden av olik tänkande.

Parlamentet antog en handlingsplan för mänskliga rättigheter för åren 2013-2015. Oberoende mekanismer för att säkerställa genomförandet av handlingsplanen saknades dock. En andra fyraårig handlingsplan för 2017-2020 utarbetades under 2016 för att antas under 2017.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Etiopien är en federal republik och består av nio olika etniskt baserade delstater och två självstyrande städer: huvudstaden Addis Abeba och den näst största staden Dire Dawa.

Parlamentet består av en lagstiftande kammare, representanthuset med 547 mandat som tillsätts genom majoritetsval i enmansvalkretsar och en andra kammare, federationshuset, med 117 mandat som utses indirekt av de regionala parlamenten. Uppgiften för den andra kammaren är att övervaka tillämpningen av grundlagen, ha övergripande ansvar för konfliktfrågor samt fördela federala medel till regionerna. De olika regionerna har egna regeringar, parlament och ett visst oberoende vad gäller förvaltning, rättsväsende och indrivning av skatt.

Enligt grundlagen är landet demokratiskt med ett flerpartisystem och flerpartival. Regeringskoalitionen Etiopiska folkets revolutionära demokratiska front (EPRDF), som utgörs av fyra partier baserade på etnicitet, har dock dominerat det politiska landskapet sedan revolutionen 1991. De demokratiska traditionerna och institutionerna är svaga.

Etiopien höll senast nationella och regionala val den 24 maj 2015. Valdeltagandet uppgick enligt den etiopiska valmyndigheten till 93 procent. Regeringskoalitionen EPRDF, som har haft makten sedan 1991, och dess samarbetspartier vann för första gången alla 547 mandat i representanthuset. Man vann även alla platser i de regionala parlamenten. Systemet med majoritetsval i enmansvalkretsar gynnar EPRDF då oppositionen är splittrad. Andelen kvinnor i parlamentet ökade i det senaste valet från 28 till 39

procent. I regeringen är sedan november 2016 tre av 29 medlemmar kvinnor.

EU inbjöds inte att observera det senaste valet, till skillnad mot valet 2010. Afrikanska unionen (AU) var den enda internationella organisationen som hade valobservatörer i landet. AU betecknade valet som "lugnt och fredligt", men kritiserade bland annat hur ledamöterna i den nationella valkommissionen utsågs och efterfrågade mer utbildning för oberoende valobservatörer. EHRC ansåg valet vara fritt och rättvist och att genomförandet skedde i enlighet med internationella kriterier.

Flera oppositionspartier påtalade brister i valets genomförande och framförde kritik mot valmyndigheten. Oppositionens valaffischer ska ha rivits ned och de ska ha förhindrats att utnyttja tilldelad tid och utrymme i media. Flera av oppositionspartiets egna valobservatörer ska ha gripits kvällen före valet och därmed förhindrats att övervaka vallokalerna. En oppositionskoalition uppgav att minst 500 medlemmar gripits i samband med valet.

Omfattande politiska protester har ägt rum i landet, framför allt från och med november 2015. Konflikter om markanvändning kopplade till *Addis Abeba Master Plan* utlöste demonstrationer i Oromia-regionen. Regeringen avbröt implementeringen av planen men demonstrationerna fortsatte på flera hundra platser i regionen, där bristen på politiskt utrymme och förekomsten av diskriminering rapporterades vara den bakomliggande orsaken. Enligt en etiopisk människorättsorganisation dödades 102 människor i samband med protesterna mellan november 2015 och februari 2016 i ett begränsat antal distrikt i Oromia-regionen. *Human Right Watches* uppskattning är att minst 400 människor dödades, tusentals skadades och tiotusentals greps mellan november 2015 och maj 2016. Den nationella människorättskommissionen meddelade i juni 2016 att 173 människor, inklusive 28 personer från ordningsmakten, omkommit i protesterna men att säkerhetsstyrkornas åtgärder inte varit oproportionerliga.

I augusti 2016 utbröt protester i Amhara-regionen, framför allt i städerna Bahir Dar och Gonder. Likt i Oromia förekom våldsamheter mellan demonstranter och säkerhetsstyrkor och ett hundratal människor tros ha omkommit. Flera företag drabbades av attacker och till exempel blomsterfarmer brändes ner. Vid den traditionella *Ireecha*-högtiden i Oromia

den 2 oktober 2016 omkom minst 55 människor i sammandrabbningar mellan deltagare och ordningsmakt. Detta och efterföljande oroligheter ledde till att regeringen utlyste ett undantagstillstånd den 8 oktober 2016 som senare godkändes av parlamentet.

Undantagstillståndet har medfört en rad inskränkningar i mänskliga fri- och rättigheter. Bland annat inskränktes yttrandefrihet, press- och mediefrihet, församlingsfrihet, rörelsefrihet och strejkrätt. Ordningmakten fick rätt att frihetsberöva individer och genomöka deras hem och beslagta deras ägodelar utan domstolsbeslut. Frihetsberövandet utan domstolsbeslut kan pågå tills dess att undantagstillståndet upphör. Drygt 26 000 individer har placerats i särskilda förvaringscenter under undantagstillståndet och har där fått genomgå utbildning i cirka en månads tid, ibland upp till två månader, innan de släppts. De frihetsberövade fick i allmänhet inte tillgång till rättslig hjälp eller besök av familj under denna tid. Undantagstillståndet var fortfarande i kraft vid slutet av 2016.

Flera ledande oppositionspolitiker har frihetsberövats under perioden. Bland andra greps vice ordföranden för *Oromo Federalist Congress*, (OFC) Bekele Gerba, tillsammans med ett tjugotal partikamrater den 23 december 2015, anklagade för att ha organiserat protester i samröre med den av parlamentet terroriststämplade organisationen OLF. Rättegången mot Bekele Gerba pågår ännu. Ordförande för OFC, Merera Gudina, greps den 30 november 2016. Även företrädare för flera andra oppositionspartier har gripits och åtalats under antiterroristlagstiftningen ATP. Merera Gudina är ännu häktad i avvaktan på rättegång.

Det civila samhällets utrymme

För den etiopiska regeringen är det civila samhällets roll att bidra till att uppfylla regeringens politik, framför allt landets utvecklingsplan. Endast stora massrörelser, som ofta är knutna till regeringskoalitionen, anses av regeringen ha legitimitet inom det civila samhället. Mindre, nischade, organisationer utan en bred medlemsbas anses inte ha legitimitet att företräda folkviljan och marginaliseras.

Det etiopiska civilsamhället är relativt begränsat. Antalet civilsamhällesorganisationer som har verkat för mänskliga rättigheter har minskat drastiskt sedan civilsamhälleslagen antogs 2009. Lagen innebär bland annat att organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter och

demokrati inte får ta emot mer än tio procent av sin finansiering från utlandet.

För de få organisationer som fortfarande verkar inom området mänskliga rättigheter är klimatet svårt. Regeringen har en skeptisk attityd till dessa och kommenterar sällan rapporter eller besvarar begäran om information från regeringen. Enligt en rapport arbetade 125 civilsamhällesorganisationer med mänskliga rättigheter 2009. År 2015 var antalet nere i fyra. Internationella människorättsorganisationer som *Amnesty International* och *Human Rights Watch* är inte tillåtna att verka i Etiopien.

Människorättsförsvarare på gräsrotsnivå rapporterar om trakasserier och förföljelse, vilket leder till självcensur och att de ofta inte kan utföra sitt arbete. Flera av dessa har tvingats fly landet då de upplevt ett hot om att de skulle komma att anklagas under antiterroristlagen ATP.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjuden enligt grundlagen, men trots detta rapporterar flera internationella människorättsorganisationer om förekomsten av sådan behandling vid polisstationer och i fängelser. Endast ett fåtal av dessa fall utreds.

Förhållandena i fängelser och häkten är för det mesta mycket dåliga, ibland till och med livshotande. Till följd av isolering, överbeläggning och brist på sjukvård är mental ohälsa vanligt förekommande hos de frihetsberövade. Kvinnor har inte samma rättigheter som män och fängslade barn bor i vissa fall i samma utrymmen som vuxna.

Enligt flera källor utsattes medlemmar och ledare av oppositionspartier för utomrättsliga avrättningar av säkerhetsstyrkor under 2015 och 2016. Dessa utomrättsliga avrättningar var kopplade till parlamentsvalet i maj 2015 och till de protester som uppstod i slutet av 2015 i samband med planerna på att utvidga huvudstadsregionen. Påtvingade försvinnanden bland rebeller och oppositionella förekom även i samband med valet.

Enligt *Amnesty International* skedde utomrättsliga avrättningar och flera andra kränkningar av internationell rätt den 5 juni 2016 i Somali-regionen. Regional specialpolis ska ha bragt 21 bybor om livet till följd av en smitningsolycka. Under 2016 skrev *Amnesty International* två brev ställda till regeringen där de krävde att regeringen utredde frågan och vidtog åtgärder. Sex andra fall av utomrättsliga avrättningar eventuellt begångna av den regionala specialpolisen nämns även i dessa brev. *Amnesty International* uppger sig inte ha fått något svar på breven.

Dödsstraff

Dödsstraff finns i straffskalan för exempelvis mord, grov våldtäkt, människosmuggling, terrorism och samhällsomstörtande aktivitet. Det förekommer att dödsstraff utdöms, men det verkställs ytterst sällan. De två senast kända fallen ägde rum 1998 och 2007. Endast presidenten har befogenhet att besluta om verkställighet eller benådning av dödsstraff. En person som är under 18 år, gravid, eller inte har fått tillgång till juridiskt stöd, kan inte dömas till döden enligt lag. I regeringens policy för straffrätt (*Criminal Justice Policy*) fastställs att rättsväsendet ska fokusera på rehabilitering snarare än vedergällning.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden förekommer trots att de är förbjudna enligt grundlagen. Enligt konstitutionen och andra lagar ska en anhållen eller frihetsberövad person ställas inför ett häktningsförfarande inom 48 timmar. Däremot kan personer som står anklagade för särskilt allvarliga brott hållas kvar längre. Trots detta är det vanligt förekommande att frihetsberövade inte informeras om varför de är häktade. I vissa fall är de omedvetna om vad de anklagas för när rättegången inleds och ges inte heller möjlighet att kontakta sina närstående.

En frihetsberövad person har rätt till ett offentligt biträde, men det är ofta svårt att få tillgång till detta och det håller ofta låg kvalitet. Det råder brist på försvarsadvokater men det finns ett utbrett system för gratis rättshjälp som olika rättshjälpsskolor och universitet erbjuder. Trots att dessa jurister inte är formellt utsedda som försvarsadvokater får de under vissa omständigheter försvara sin klient i domstol.

Resebegränsningar förekommer varken inrikes eller utrikes. Alla etiopier är berättigade pass som utfärdas antingen av migrationskontoret i Addis Abeba eller i Dire Dawa.

Rättssäkerhet

Likhet inför lagen och lika tillgång till rättssystemet är grundlagsfäst i Etiopien. Trots detta är rättsväsendet svagt och frihetsberövade nekas regelbundet grundläggande rättigheter. De främsta skälen till detta är rättssystemets bristande resurser och kapacitet, långa avstånd, lågt förtroende för det formella rättssystemet, kulturella normer och traditioner. Utsatta grupper, i synnerhet fattiga kvinnor och barn på landsbygden, har mer begränsad tillgång till rättssystemet än män.

Straffbarhetsåldern är nio år. Landet har ingen barn- eller ungdomsdomstol men vid flera domstolar har det inrättats separata utrymmen för barn. Vissa polisstationer har separata enheter som hanterar brott där barn och ungdomar är inblandade. Barn mellan 9 och 15 år faller under en mildare strafflagstiftning. Dessa barn ska, enligt lag, inte placeras i fängelser utan i stället vid särskilda ungdomsanstalter. Det finns endast en ungdomsanstalt, belägen i Addis Abeba, som är mycket överbelagd. Detta innebär att domstolarna emellanåt är tvungna att placera barn i fängelser tillsammans med vuxna. Barn mellan 15 och 18 år omfattas av den ordinarie strafflagstiftningen. Domstolen har dock befogenhet att utfärda mildare straff för denna grupp. Personer som är över 18 år, vilket är myndighetsåldern, omfattas av ordinarie lagstiftning utan undantag.

Barn saknar ofta identitetshandling. När åldern på ett barn som har begått ett brott ska bedömas använder polisen därför medicinsk åldersbedömning. I fall då polisens bedömning står mot barnets muntliga utsaga går domstolen på polisens bedömning. Detta innebär att det med stor sannolikhet finns barn som dömts till för hårda straff och placerats i ordinarie fängelser trots sin unga ålder.

Det finns militärdomstolar med tre instanser som används regelbundet, men mer specifik information om dessa är svår att få tillgång till.

Straffrihet

Straffrihet förekommer. Det finns en tendens att se mellan fingrarna på brott begångna av statstjänstemän, med visst undantag för brott kopplade till

korruption. Mekanismer för att utreda brott begångna av federal polis är inte kända. De utredningar som eventuellt görs för brott begångna av säkerhetsstyrkor, såsom godtyckliga frihetsberövanden och misshandel av civila, offentliggörs sällan.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Etiopien rankas på plats 142 av 180 på Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för både 2015 och 2016. Journalister och oliktankande tillämpar själv censur och många har flytt landet på grund av rädsla att bli frihetsberövade. Sedan införandet av antiterrorismlagen (ATP) 2009 har situationen för journalister blivit allt sämre. ATP-lagens breda och vaga definition av terrorism har möjliggjort frihetsberövanden och fängslanden av oliktankande.

Enligt statistik från *Committee to Protect Journalists* (CPJ) från december 2016 satt 16 journalister fängslade i landet. Regeringskritiska bloggare som verkar inom det så kallade Zon 9-kollektivet och som anklagats för terrorism, frikändes i oktober 2015 men fallet överklagades av staten.

De främsta nyhetskällorna för etiopier är radio och TV, vilka båda till största del ägs och drivs av staten. Det finns ungefär ett tiotal oberoende tidningar där merparten utges en gång i veckan. Det finns endast tillgång till statligt ägda tryckerier, vilket betyder att regeringen har möjlighet att kontrollera de tidningar som inte är statligt ägda, till exempel genom papperstilldelning.

Det statligt ägda företaget *Ethio Telecom* innehar monopol på försäljning av telefoni och internet. Internet kan enkelt kontrolleras, bevakas och censureras genom att blockera hemsidor, vilket sker regelbundet av regering och säkerhetsorganen. Enligt en rapport från *Human Rights Watch* från 2014 använder den etiopiska regeringen flera typer av elektronisk övervakning gentemot privatpersoner, journalister och oppositionella, inte sällan utan laglig prövning i det enskilda fallet.

I januari 2016 grundades ett medieråd med både statliga och privata medieorganisationer som medlemmar. Syftet var att skapa ett självreglerande regelverk för media i Etiopien. Rådet har dock ännu inte lyckats registrera sig som en organisation.

I början av juni 2016 antog parlamentet en ny cyberbrottslag (*Computer Crime Proclamation*) med syftet att bekämpa kriminalitet på internet. Lagen har vaga definitioner av vad som utgör ett brott och riskerar därför att användas emot regeringskritiska röster. Det finns även en paragraf som innebär omvänd bevisbörda.

Mötes- och föreningsfrihet

Regeringen måste informeras två dygn i förväg om större offentliga möten eller demonstrationer. Trots att konstitutionen fastslår mötesfrihet så är denna begränsad. Möten eller demonstrationer nekas kontinuerligt av myndigheterna med hänvisning till olika skäl, såsom säkerhet och trafiksituationen.

Human Rights Watch rapporterar om att övervåld, inklusive skarp ammunition, använts av säkerhetsstyrkor under 2015 och 2016. Detta övervåld ska särskilt ha använts som svar på de protester som utbröt i landet efter planerna om att utvidga huvudstadsregionen.

Oppositionspartiet Enhet för demokrati och rättvisa (*Unity for Democracy and Justice*) arrangerade en demonstration i Addis Abeba den 27 januari 2015. Enligt *Amnesty International* använde polisen övervåld för att upplösa demonstrationen. Fler än 20 människor skadades.

Den 22 april 2015 urartade ett allmänt möte som regeringen utlyst på Meskelorget i centrala Addis Abeba. Mötets syfte var att fördöma de dåd som begåtts i Libyen, då över 20 etiopiska migranter mördats av den Islamiska staten. Polisen använde övervåld efter att demonstranter skanderat slagord. Ett hundratal människor uppgavs ha gripits och många skadats.

Även föreningsfriheten är i realiteten mycket begränsad, bland annat genom civilsamhälleslagen som stipulerar att donationer till civilsamhällesorganisationer inte kan göras anonymt.

Internationella organisationer som vill verka i landet måste ansöka om tillstånd via etiopisk ambassad, en ansökan som utrikesministeriet sedan för vidare till myndigheten för välgörenhet och föreningar för beslut.

Religions- och övertygelsefrihet

Stat och religion är åtskilda enligt grundlagen. Religionsfrihet råder och respekteras överlag. Etiopisk-ortodox kristendom är den dominerande religionen i Etiopien och utövas av cirka 44 procent av befolkningen. De ortodoxa bor framför allt i de norra regionerna Tigray och Amhara. De övriga största religiösa grupperna är muslimer som utgör cirka 34 procent, varav majoriteten är sunniter, och protestanter, cirka 21 procent. Det finns även en liten judisk minoritet. Människor är generellt sett mycket religiösa, med något mer sekulariserade tendenser i storstäderna. Den ortodoxa kyrkan har mycket starkt inflytande i samhället.

I Etiopien har kristendom och islam i huvudsak levt sida vid sida i harmoni. Under senare år har dock spänningarna ökat mellan regeringen och muslimska grupper.

Det har förekommit återkommande, för det mesta fredliga, protester från muslimska grupper gentemot statlig inblandning i deras organisationer. År 2015 dömdes flera muslimer till långa fängelsestraff för att ha organiserat regeringskritiska protester och ytterligare rättsfall där muslimer står anklagade för brott under terroristlagen pågår.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Konstitutionen garanterar grundläggande rättigheter för arbetare och föreskriver rätten att bilda och ansluta sig till fackliga organisationer. Landet har också ratificerat ILO:s centrala konventioner. Den nationella arbetslagstiftningen är i stor utsträckning i enlighet med internationell standard, men det finns en betydande diskrepans mellan lag och verklighet. Exempelvis erkänner nationell lagstiftning rätten till kollektivavtal, men i praktiken är rätten kraftigt begränsad genom diverse krav och regler.

Enligt lagstiftningen ska 48-timmars arbetsvecka med 24 timmars viloperiod gälla för lönearbetare och det finns oftast överenskommelser kring övertid. Den informella sektorn är omfattande, vilket gör att en stor del av de som arbetar inte täcks av de lagar som finns. På grund av bristande resurser för inspektion och uppföljning av lagar kan situationen för arbetare se betydligt sämre ut än vad lagstiftningen stipulerar.

Det finns ingen nationell minimilön, men vissa statliga institutioner och företag sätter egna minimilöner. Minimilönen för statligt anställda är ungefär 420 ETB (cirka 170 SEK) vilket inte är tillräckligt för att försörja en familj. I textilindustrin ligger lönerna mellan 35 och 60 USD per månad. I den informella sektorn är lönen i regel under existensminimum.

Det finns lagar mot diskriminering baserad på bland annat etnicitet, nationalitet, kön, politisk tillhörighet och graviditet, men inte sexuella läggning. Diskriminering är straffbart med böter, men beloppet är lågt och lagen tillämpas sällan. Trots lag mot diskriminering av kvinnor erbjuds kvinnor färre möjligheter till jobb och ofta med lägre lön än för män. Kvinnor är överrepresenterade i arbetslöshetsstatistiken. År 2013 hade nästan 83 procent av männen i landet arbete, jämfört med nästan 70 procent av kvinnorna.

Barnarbete är förbjudet enligt lag, men är trots det vanligt förekommande. Barn från 14 år får anställas för lönearbete. Dessa barn förbjuds däremot att arbeta med yrken som anses farliga och att arbeta på nätter, högtider och vilodagar. De får inte heller arbeta mer än sju timmar om dagen. Lagen tillämpas inte på obetalt arbete eller självanställda barn, vilket omfattar en stor grupp arbetande barn. UNICEF:s siffror från 2011 visar att drygt 27 procent av barnen i landet mellan 5 och 14 år arbetade. Regeringen har dock vidtagit åtgärder för att förhindra barnarbete, bland annat antogs 2015 en proklamation som förebygger barnarbete.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Sjukvården i Etiopien håller överlag en låg nivå. Tillgången på hälso- och sjukvård är begränsad, liksom tillgången till medicin. Enligt UNICEF:s siffror från 2015 är mödradödligheten 353 per 100 000 levande födda barn. Andelen kvinnor i åldrarna 15-49 år som assisterades av en utbildad hälsoarbetare under sin graviditet var 16 procent. Den neonatala dödligheten är 28 per 1 000 levande födda barn och den totala dödligheten för barn under fem år är 59 per 1000 levande födda barn. De främsta orsakerna till barnadödlighet i landet är diarré, malaria och lunginflammation.

Enligt WHO är 2,4 procent av befolkningen drabbade av hiv. Malaria är ett av de största hälsoproblemen i landet med strax över två miljoner rapporterade fall av smittade 2014, vilket innebär en minskning de senaste tio åren. En minskande trend av tuberkulosfall kan också noteras även om

antalet drabbade fortfarande är högt. Frekvensen var 192 per 100 000 invånare år 2015.

Abort är olagligt, men det finns flera undantag såsom vid våldtäkt, incest eller då kvinnans liv är i fara. Tillämpningen av lagen är dock liberal och antalet illegala, osäkra aborter är på nedåtgående.

Rätten till utbildning

Andelen barn som registreras för den obligatoriska grundskolan har stigit kraftigt sen 2000-talets början och är nu över 85 procent och fortsatt ökande. En viss ojämlikhet mellan könen finns fortfarande och även regionala skillnader. Enligt UNICEF:s statistik från 2014 går 65 procent av alla barn i skolålder i grundskolan, men deltagandet avtar med åldern. Skolgången är kostnadsfri, men material och skoluniformer bekostas av föräldrarna, vilket drabbar fattiga familjer hårdare. Många, inte minst flickor på landsbygden, tvingas lämna skolan för att i stället försörja familjen. Sedan 2016 finns en lag om att grundskolan ska erbjuda en fri måltid. Denna har dock ännu inte genomförts.

Under de senaste åren har utbyggnaden av högre utbildning ökat kraftigt. Mellan 2004 och 2015 steg antalet statliga universitet från 8 till 36. Det finns även 98 privata institutioner.

Läskunnigheten är fortfarande låg i landet och skiljer sig kraftigt mellan könen. Andelen läskunniga bland män över 15 år är 49 procent, medan motsvarande siffra för kvinnor är 29 procent. Utöver regionala skillnader finns även stor skillnad mellan städer och landsbygd. Både kvalitet och tillgång till resurser är bättre i städerna. Även skillnaderna mellan kvinnor och män är större på landsbygden.

Rätten till tillfredsställande levnadsstandard

Trots den starka tillväxten de senaste åren är Etiopien fortsatt ett av världens fattigaste länder. År 2011 levde 30 procent av befolkningen under den nationella fattigdomsgränsen, vilket var en minskning från 44 procent sedan år 2000, enligt Världsbanken.

Över 80 procent av befolkningen bor på landsbygden och försörjer sig i första hand på småskaligt jordbruk. Detta gör att en stor del av befolkningen har en utsatt livsmedelssituation och riskerar att drabbas hårt av

klimatförändringar. Både torka och översvämningar drabbar landet regelbundet och orsakar matbrist. År 2016 var totalt 18 miljoner människor beroende av mathjälp på grund av torka. Samtidigt finns det en stor brist på odlingsbar jord, vilket har bidragit till en ökad urbanisering som i sin tur orsakar stor arbetslöshet i städerna.

Etiopien låg 2015 på plats 174 i UNDP:s index för mänsklig utveckling. Det finns tecken på att inkomstskillnaderna växt på senare tid, framför allt i städerna.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Grundlagen ger kvinnor samma rättigheter som män, men i praktiken är kvinnans ställning i samhället svag. Det är svårare för kvinnor att ta sig in på arbetsmarknaden, särskilt på grund av könsstereotypa normer. Det finns diskriminerande lagar gentemot kvinnor, såsom erkännande av mannen som familjeöverhuvud och ensam förmyndare för barn över fem år. Det finns ett fåtal organisationer som engagerar sig för att stärka och organisera, särskilt yrkesverksamma, kvinnor. De senaste åren har antalet kvinnor som utbildar sig, driver företag och väljs till politiska poster ökat.

Sexuellt våld samt diskriminering av kvinnor är ett utbrett problem. Sexuella trakasserier och våldtäkt är förbjudet och kan straffas med upp till 20 år i fängelse. Dock nämns inget i lagen om våldtäkt inom äktenskapet. Våld i hemmet är ett utbrett problem, trots att det är olagligt och kan ge upp till 15 års fängelsestraff. Dessa brott ges emellertid för det mesta låg prioritet. Våld i hemmet ses ofta inte som en godtagbar anledning till skilsmässa.

Mörkertalet vad gäller sexuella trakasserier, våldtäkt och våld i hemmet tros vara betydande på grund av normer, skam och rädsla, i kombination med människors okunskap om sina lagstadgade rättigheter.

Även om 2006 års familjelag förbjuder barnäktenskap och skadliga traditionella sedvänjor såsom könsstympning förekommer detta trots en viss minskning fortfarande i stor omfattning. Enligt UNICEF:s uppgifter från 2015 hade 74 procent av kvinnorna i åldern 15–49 år i Etiopien utsatts för könsstympning.

Enligt UN Women förekommer även andra allvarliga kränkningar mot kvinnor, exempelvis tvångsarbete, prostitution, våldtäkt och människohandel. Prostitution är lagligt för personer över 18 år och vanligt förekommande. Koppleri är olagligt. Enligt amerikanska utrikesdepartementets rapport om människohandel är handeln med kvinnor relativt omfattande och sker framförallt till Etiopiens grannländer samt Mellanöstern.

Barnets rättigheter

Grundlagen erkänner barnets rättigheter. I praktiken är många av rättigheterna inte uppfyllda.

Under 2016 års torka var sex miljoner barn i Etiopien i behov av livsmedelsstöd och 458 000 barn i behov av behandling för akut undernäring.

Det finns lagar som förbjuder barnarbete, men är trots förbudet vanligt förekommande. Minimiåldern för avlönat arbete är 14 år. Enligt lagen får barn mellan 14 och 18 år arbeta högst sju timmar om dagen.

Enligt lag ska alla barn registreras vid födsel. Barn som föds på sjukhus registreras, medan de flesta barn som föds hemma inte gör det. År 2015 föddes majoriteten av barnen hemma.

Traditionella skadliga sedvänjor så som tidigt äktenskap och könsstympning har minskat, men är fortfarande vanligt förekommande. Åldersgränsen för giftermål är 18 år, men enligt UNICEF:s siffror från 2015 hade 16 procent av alla kvinnor i åldern 20-24 år gift sig innan de fyllt 15 år. Ur samma grupp hade 41 procent gift sig innan de fyllt 18 år. Staten har tagit olika initiativ för att minska förekomsten av skadliga sedvänjor. År 2014 annonserade regeringen att de vill stoppa all förekomst av barnäktenskap och könsstympning till 2025. Regeringen har i samarbete med andra drivit utbildnings- och informationsarbete om detta.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

I Etiopien finns fler än 80 etniska grupper och över 200 talade språk. Grundlagen ger rätt till visst självbestämmande för landets nio etniskt definierade regioner. Systemet, som kan definieras som en etnisk federalism,

medger användandet av minoritetsspråk som officiellt språk i regionerna. Etermedia sänder på de större språken och översättning till dessa sker i parlamentet.

Oromo och Amhara är de två största etniska grupperna i landet. Enligt den senaste folkräkningen, som skedde 2007, utgjorde Oromo cirka 37 procent av befolkningen och Amhara cirka 23 procent. Därefter följde Somali och Tigray, som utgjorde cirka sex procent vardera. Nästa folkräkning sker 2017.

Flera konflikter mellan minoriteter och regeringsmakten har förekommit. Ett exempel är Wolkaita-folket som kräver att betecknas som Amhara istället för Tigray. Enligt en lokal människorättsorganisation har minst 34 personer avrättats utomrättsligt, 90 personer har försvunnit, land har konfiskerats och människor har tvingats fly i samband med våldsamheter relaterade till Wolkaita-folkets krav.

En annan konflikt gäller Qimant-folket i Amhara-regionen som kräver utökat självstyre. Enligt en lokal människorättsorganisation ledde motsättningar till att minst 22 människor, inklusive minderåriga, dödades av Amharas regionala säkerhetsstyrkor den 2 november 2015. Den statliga människorättskommissionen meddelade den 10 juni 2016 att säkerhetsstyrkor från Amhara-regionen använt övervåld och dödat 95 människor i samband med oroligheterna. Om eller hur dessa styrkor har ställts inför rätta är inte känt.

Även Konso-folket i södra Etiopien har krävt utökat självstyre, vilket har lett till en våldsam konflikt med den regionala regeringen.

Konflikter mellan etniska grupper, ofta på grund av en kamp om landresurser, förekommer regelbundet.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Hbtq-personer utgör en mycket diskriminerad grupp i Etiopien. Den etiopiska ortodoxa kyrkan och islam genomsyrar landets sedvänjor och samhället i stort. Homosexualitet är ett brott och samkönade sexuella handlingar kan straffas med fängelse i 3 till 15 år. Det är dock inte känt att någon har dömts för detta brott.

Det finns mycket begränsad information om hbtq-personer i landet. Enligt regeringen och myndigheter existerar de inte. För de få som är öppna med sin läggning råder sannolikt betydande svårigheter. Gruppen bedöms vara särskilt utsatt för våld.

Trots att det är förbjudet att vara homosexuell förekommer vissa informella nätverk och grupper som försöker arbeta för hbtq-personers rättigheter. En av få ingångar för givare att stötta hbtq-grupper i landet är via hiv-projekt.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Etiopien tillämpar en så kallad *open-door-policy* gentemot sina grannländer och beaktar principen om *non-refoulement*, vilket innebär att en flykting inte får utvisas till ett territorium där den riskerar att utsättas för tortyr.

Etiopien är Afrikas största flyktingmottagare enligt uppgifter från juni 2016. Flyktingarna kommer främst från Sydsudan, Somalia, Eritrea och Sudan. I juni 2016 fanns det enligt UNHCR cirka 743 000 flyktingar i landet. Antalet flyktingar som kommer till Etiopien väntas öka de närmaste åren.

Fattigdom och den svåra situationen på arbetsmarknaden gör också att etiopiska medborgare migrerar i stor omfattning. IOM:s siffror från 2015 visade att 740 000 etiopier levde utanför sitt hemland. Många etiopier migrerar till Mellanöstern, framför allt till Saudiarabien.

I landet finns 25 flyktingläger som administreras av den nationella flyktingmyndigheten ARRA, i nära samarbete med UNHCR. Lägren uppvisar stor variation vad gäller faciliteter och bekvämligheter. Flyktingar som kommer till Etiopien bedöms ha begränsade möjligheter att integreras. Trots att landet har ratificerat FN:s flyktingkonvention tillåts sällan laglig anställning för flyktingar.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Grundlagen föreskriver staten att fördela resurser till personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Diskriminering vid anställning baserad på funktionsnedsättning är förbjuden. Det är lagstadgat att byggnader och toaletter ska vara tillgängliga för denna grupp, men i praktiken erbjuder staten personer med funktionsnedsättning endast begränsad hjälp. Det finns cirka tio nationella organisationer som arbetar för personer med

funktionsnedsättning. Flera av dessa har emellertid drabbats negativt av civilsamhälleslagens begränsningar.

Antalet personer med funktionsnedsättning i Etiopien uppskattas av ILO till 15 miljoner. Majoriteten av dessa bor på landsbygden och 95 procent antas leva i fattigdom enligt Etiopiens arbetsmarknads- och socialdepartement. Det händer ofta att personer med någon form av funktionsnedsättning hänvisas till tiggeri.

Kvinnor med funktionsnedsättning är mer missgynnade än män när det gäller utbildning och anställning. Flickor med funktionsnedsättning löper högre risk att utsättas för våld och sexuellt utnyttjande än andra flickor. Lagen erkänner att kvinnor med funktionsnedsättning befinner sig i en särskilt sårbar situation.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1976.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1994. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2014.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2010.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1969.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on Human and Peoples Rights (ACHPR)*, ratificerades år 1998.

Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter har signerats 2004.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, (ACRWC), ratificerades år 2002.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sedan maj 2016 har Sverige en ny samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Etiopien. Området demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet är en av tre huvudsakliga inriktningar. Stärkandet av rättsstatens principer är ett av tre resultatområden. Stöd till bredare reformområden inom demokratiskt samhällsstyre, rättsarbete och politiskt deltagande i samarbete med multilaterala organisationer övervägs. Även fortsatt och utökat stöd till arbete för sexuella och reproduktiva rättigheter för kvinnor och flickor planeras. Ett rättighetsperspektiv är en integrerad del i allt svenskt utvecklingssamarbete med Etiopien.

Under 2015 och 2016 gav Sverige 140 miljoner kronor i humanitärt stöd till Etiopien, som indirekt möjliggör barns skolgång och att flera andra mänskliga rättigheter kan åtnjutas av de etiopiska medborgarna.

EU stödjer ett flertal olika projekt inom området mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Detta innefattar bland annat stöd till civilsamhällesorganisationer, aktiv bevakning och rapportering från rättegångar och analys av relevant lagstiftning.

I Addis Abeba finns 27 FN-organ, fonder eller program representerade.

Etiopien granskades senast 2014 i FN:s universella granskningsmekanism (UPR). Sverige gav rekommendationerna att Etiopien bör vidta åtgärder för att säkerställa fullständiga förenings- och mötesrättigheter, ta bort vaga bestämmelser i ”antiterrorist-proklamationen” som kan användas för att kriminalisera utövandet av rätten till yttrande- och föreningsfrihet samt att säkerställa att yttrandefriheten för det civila samhället, oppositionspolitiker eller oberoende medier inte begränsas.